

ПОЕТИЧНИЙ СВІТ ЯРОСЛАВА ЯСІНСЬКОГО

(на матеріалі авторського вибраного «Логос»)

Український літературний процес хвибує на регіоналізм. Сьогодні сливе неможливо дати повноцінний огляд української поезії чи прози. Неможливо, бо при всьому засиллі інформаційному, живемо у герметичних культурних осередках, які вряди-годи наближаються одні до одних, але, фактично, ніколи не перетинаються. Тому розмова про сучасного поета чи прозаїка є, здебільшого, нічим іншим як намаганням вирватися за межі регіонального побутування.

Поет Ярослав Ясінський (р.н.1941), про якого оце мова, здається, не є таким локальним автором, хоча і залишається сливе незнаним.

Насамперед його відомість – громадська, вже більше десяти років Ярослав Ясінський проводить літературно-мистецький фестиваль імені Квітки Цісик у селі Ліски на Коломийщині. У цьому селі народився музикант Володимир Цісик (1914-1971), батько відомої співачки Квітки Цісик (1953-1998). Можливо з виходом роману-есею Романа Горака «Журавлі відлетілі. Есеї про Квітку Цісик та її рід» (Львів: Априорі, 2018. – 400 с.), в якому є згадки про Ясінського з його знімкою, громадський ентузіазм Ясінського набуде віртуально-ширшого поцінування.

Про літературну творчість Ярослава Ясінського написано невібажливо мало. Професор Лариса Горболіс досліджувала заробітчанську прозу поета („Українець у фокусі чужини в повісті Ярослава Ясінського «Кураї або Варіації ошийника»“, надруковано у її монографії «Чужина: коди інтерпретації». – суми: ВВП «Мрія», 2016. – С.106-120). Щодо поезії, то її розгляд існує на рівні декількох критичних відгуків (Євген Баран, Василь Кузан) та ювілейних есеїв (Євген Баран).

Поетичний ужинок Ярослава Ясінського не є вже таким маленьким. Він автор двох дитячих збірок «Маленькі ужинки для донечки Яринки» (1993), «Квіткова кухня» (2004); кількох збірок для дорослого читача: «Синя злива» (1994), «Празькі кветіни» (1997), «Коливо» (2006), «Ордалія» (2012), «Ібусі grues» (Івікові журавлі, 2016).

В своїй розмові про поетичний світ Ярослава Ясінського я зосереджуюсь на його поетичному вибраному «Логос» (2018), підготовленому для видавничої серії «Третє тисячоліття: Українська поезія», ідея якої належить поету і головному редактору «Буковинського Журналу» (Чернівці) Мирославу Лазаруку. Це якісна поетична серія, в якій вийшли поетичні книжки Леоніда Талалая, Ігоря Римарука, Анатолія Кичинського, Василя Герасимюка, Григорія Тименка, Павла Свенцицького, Інги Кейван та Світлани Кирилук.

Про себе, як про поета, Ясінський говорить із книжки «Коливо» (2006). Віршами цієї збірки автор починає своє поетичне вибране. Чому саме з неї? Збірка незвична для автора і читача у змістовому й формаль-

ному планах. Твори цієї збірки наближаються до жанру філософської притчі ж несуть на собі всі ознаки сакрального тексту. Перед нами такий згусток життєвого досвіду, такий сплав людської енергетики і слова, від якого не можливо захиститися. За кожним словом, кожною фразою, кожним образом (а у поезіях багато біблійних ремінісценцій, перегуків, наскрізного діалогу зі Святим Письмом) відкривається простір, у якому людина є тільки Собою:

*Мене ангели в обличчя забули,
шукали на полицях серед душ –
суканиць космополітів,
потім – у риях риз утоплених
езуїтів і навіть, між шкурами
обрізаних (тунік), аж поки
я не перекричав: «Шукайте
на сволоку, де все пропахло
васильком, де книг святих
зітлілих лити, у храмі
жовтого храбусту»*

Вірші Ярослава Ясінського нагадують церковні проповіді або ж діалоги античних філософів. Але на відміну від останніх ці вірші не пропагують язичництво, а несуть у собі заряд світлої недогматичної християнської розмови:

*Хочу в омут
добра або в нетрі віри.
А може, знайду дерево життя
і випрошу у Світла яблуко
для дорогої людини...*

Ці вірші не спонукають до суперечок із автором. У них все просто, у сенсі прийняття чи заперечення світоглядних основ. Тут тільки відкриття і пізнання – через автора – себе і світлого в собі. У цих віршах контраст досягається не через протиставлення взаємовиключних понять, а через парадоксальність і притчевість висновків, які в жодній мірі не є категоричними, а швидше відкритими риторичними запитаннями:

*Світ став таким тісним
що пробитися до жертovníка
було даремним намаганням
перестигла дуля яку я тримав у руці*

*й збирався дати жертву Господу
стікала липким соком*

*мені у рукав і оси злизували те
що
не належить
їм*

Поет вміло влітає у тканину своїх творів іноземну лексику (гебрійські, латинські слова і вирази), супроводжуючи вірші поясненнями цих слів і виразів. Це свідомий авторський хід, який вважає літературне тіло цілісним і цільним, не розірваним на часові шматки і цивілізаційні крихти. Література для Ярослава Ясінського – єдиний процес від біблійних часів через давньоримський цивілізаційний контекст до сьогодні. Автор вдало використовує форму акровірша з його ускладненими варіантами (акромезотелестих), коли в одному вірші літери на початку, в середині і наприкінці рядка утворюють цілі біблійні вирази (вірш «Апокаліптичне»).

Наступним кроком-одкровенням для Ярослава Ясінського стала книжка «Ордалія» (Боже покарання, 2012). Я не знаю іншого українського поета, у якого би біблійний контекст став “альфою і омегою” творчого вростання в український культурний простір. Можливо, Володимир Базилевський є близьким (“Вертеп”, 1992; “Читання попелу”, 2007), але у Ярослава Ясінського трагедійніше відчуття кінцесвіття, як у старозавітних пророків. Це не блюзнірство, се констатація поетичного настрою, інтонації, мелодики, що нагадує тривожне дзвоніння.

Але завжди у віршах Ярослава Ясінського можна вловити екзистенційну тривогу, буттєву моторошність перед навалом чогось незбагненого, невідомого. Вірші Ярослава Ясінського нагадують тексти давніх християнських заклинань, смисл яких людьми утрачено, забуто, але магія слів, ритму заворожує, моментами паралізує людську волю.

*У темряві зійде притулок
світів зорій і виплетів шкурлат
і навздогін закотить булку
надія віри і любові брат*

*Впаде колиска з лободини
де лелечата виплодять світи
а з глини коні херувимі
народять нові хомути*

(“Dies fastus“ / ”Щасливий день”)

Тривога, яка звучить між рядками поезій Ясінського теж цілком обумовлена: між небом і землею відбувається щось незрозуміле, втрачається зв'язок, який може спровокувати цивілізаційну катастрофу. Якщо називати літературну традицію, яка є близькою Ярославові Ясінському,

то це французький поет-вундеркінд Артюр Рембо. “Читайте Рембо, – іноді любить повторювати Ярослав Ясінський, – там знайдете відповіді на драматичні процеси, які переживаємо”:

*А це до мене вже Рембо
приходив у волічку ночі
і місяць пхав як вила в очі
і нерви лірою рубав*

*Дрібніли ангели в стіні
і бог стогнав в куті закутий
і в чорнім не святім вині
мої вірші купала сутінь*

Поетична книжка «Ibucі grues» (Івікові журавлі, 2016) продовжує ці «староапостольські слова-заклинання». Перегук із Шіллерівською баладою смисловий: «вифлеємське» слово витримає «содомські» обмови і голос правди пролунає над світом. Але інколи поет повертається до буколичних картин-споминів («Де рай – блазніла моя хата»), що злагіднюють настроїв вірша, залишаючи твердою поетичну ходу.

У поетичному досвіді Ярослава Ясінського маємо також вияв барокової традиції української поезії, зокрема Івана Величковського з його „штуками поетицкими“. Але не поспішаймо звинувачувати автора у літературному штукарстві. Згадаймо Сковороду: «„Дам їм шлях новий і підуть“. Який шлях? Ніколи ти його не пізнаєш. Як же? Скажу. Якщо хто не народжений породю з тої вишньої країни, то не зможе знайти отого шляху й зійти в гірне». Пам’ятаймо і намагаймося зрозуміти, що навіть та мова, якої ми не розуміємо, теж є мовою поезії. Чи варто за неї дорікати авторів? Можливо, краще визнати свою неготовність і прийняти: «Коли щось незрозуміле, закричи з Варухом: „О Ізраїлю! Який великий дім Божий! Великий і не має кінця“. „Це море велике“» (Сковорода).

За цим писанням – світотворенням – ховається традиція. Цей традиційний шлях виводити непросто. Щось подібного бачимо у Куліша й Франка, але це універсальні автори, а тому біблійно-сакральні сюжети в них виривалися з потреби жанрово-тематичного контексту. У Василя Барки – православно-літургійне письмо, більше пов’язане з традицією аскетичної догматики. У Ярослава ці вірші більше нагадують старозавітне бунтарство: «Не тобі належить розуміти, що своєчасний гнів – то любов Божя, а що несвоєчасна милість – це твоє серце», - знову напрошується Сковорода. Тому це *співо-* і *словотворіння* Ясінського є близьким до полемічної традиції, яке йде не від Івана Вишенського, а від Мелетія Смотрицького, і сквородинського поривання у сферу духу. Тому у віршах Ясінського дуже мало помітне соціальне тло, воно про-

ходить ледь помітним слідом, бо найголовніше для Ярослава не соціальне, а внутрішнє, духове, сповнене неприхованого болю і затаєної любови: «*Лиш любов робить справжньою ангельську мову*» (Сковорода).

Назва книжки вибраного «*Логос*» ніби й претензійно-банальна, але тільки доти, поки не зрозуміємо тієї простої істини, що «*вифлєємське*» слово завжди потребує повторення і чіткості називання, а «*содомське*» ховається за квазіоригінальність духової порожнечі. Ясінському не важить погоня за оригінальністю. Його болить та межа, яка лежить між світами.

Чимось невлотним Ясінський нагадує мені перших християнських проповідників, які любили і вірили, які бунтували і вмирили, які страждали і перемагали, бо виривалися за межі приземленої реальності у світ високого духового лету. Виривалися із *життя у життя*.

Звичайно, що осмислення поетичного світу Ярослава Ясінського лише починається. Але беззаперечним є те, що в особі цього українського поета ми маємо виїмкового хранителя і продовжувача поетичної традиції, яка несподівано заявила про себе словом-застереженням напередодні кінцесвітнього цивілізаційного зникання.

ПЕТРО

Згадуючи Петра Сороку

Писати сьогодні про Петра Сороку (06.01.1956-05.06.2018) і важко, і відповідально. Ще й не минуло сорока днів, як Він здійснив Великий Перехід. Писати мені про Петра, як про мертвого – не пишеться. Писати, як про живого – не зрозуміють. Тому, оце моє писання сприймайте, як *межеве*.

Я знав творчість Петра Сороки з 2000 року. Все, що він писав до 2000-го, для мене або зовсім невідоме, або маловідоме. Найголовніше, навіть, не це. Творчість Петра на цьому першому етапі мені малоцікава. Він починав як гуморист і дитячий поет, а обірвався шлях на початках його вростання в релігійний простір літописання, власне це був початок третього етапу творчої і світоглядної ходи Петра Сороки. Чи є цей перехід органічним і чи був би він завершений – сказати не беруся.

Петро надто любив життя, аби повторювати шлях Івана Вишенського. Це натура бунтарська. Тут мені ближчим видається досвід Мелетія Смотрицького. А окрім бунтарства – пристрасна, контрасна людина. Недаремно в щоденникових записах 2000 року «*Квіти на ешафоті*», що вийшли у книзі «*Сповідь слъозою*» під псевдонімом Петро ЛОТ, він наводить таке міркування, якого він ніде не повторював, і яке видається "ключем" до розуміння його світоглядно-естетичної ходи: "*П. Куліш - мій щит і самозахист у творчості, вічне нагадування про те, що іншого шляху в українського письменника нема і бути не може. Він рокова-*